

Siseministeeriumi ja Eesti Linnade ja Valdade Liidu alalise elanikkonnakaitse, kriisideks valmisoleku ja siseturvalisuse töörühm

20.05.2025

Eesti Linnade ja Valdade Liidu seisukohad:

- 1. Avalike ürituste pidamise nõuded;**
- 2. Kodus kukkunud isikute abistamine.**

Tulenevalt põhiseaduse § 154 on kohalikel omavalitsustel (KOV) õigus tegutseda seaduste alusel iseseisvalt, samas on kirjas põhimõte, et seadusega pandud riiklike ülesannete kulud kaetakse riigieelarvest.

Samu põhimõtteid rõhutab ka [Euroopa kohalike omavalitsuste harta](#) (1985, RT II 1994, 26, 95).

- Art 4, p 2: „Kohalikel võimuorganitel on täielik vabadus seadusega lubatud piires rakendada oma initsiatiivi igas valdkonnas, mis ei jää väljapoole nende pädevust ega ole määratud täitmiseks mõnele teisele võimuorganile.“
- Art 4, p 5: „Kui kesk- või piirkondlik võimuorgan delegeerib volitused kohalikule omavalitsusasutusele, peab viimasel olema õigus võimaluse piires kohandada nende rakendamine kohalikele oludele.“

1. Avalikud üritused

Protsessi ja selle sisendite normimine ning standardimine on põhimõttelises vastuolus KOV-ide õigusega ise otsustada, kuidas oma tööd korraldada. See vähendab oluliselt KOV-ide võimalusi arvestada kohalikke olusid.

Jääb ebaselgeks, millist probleemi me lahendame. Kui on omavalitsusi, kellel pole asjad avalike ürituste lubade väljastamisega korras, siis tulekski nendega tegeleda. Sellest on vähe kasu, kui räägitakse üldiselt, et nt tuleks üle vaadata, mitu päeva varem peab loa taotleja taotluse esitama ja et need on omavalitsuseti väga erinevad. Leiame, et see on osa KOVi õigusest oma territooriumil asju korraldada.

Mõistame, et suurtele ürituste korraldajatele oleks mugav, kui üle Eesti oleksid kõik nõuded ja korraldus ühte moodi, aga seni, kuni nõudeid ei ole seaduses sätestatud, jääb see KOVi otsustada.

Kas kohustada kõiki võtma kasutusele ühtset taotluste menetlemise veebi keskkonda nt SPOKU? Soovitada ju võib, aga kohustada ei saa. Pealegi peab inimesele jääma võimalus esitada taotlus paberikandjal. Ühtse interaktiivse menetluskeskkonna kasutuselevõtule aitaks kaasa see, kui riik vastava keskkonna looks, seda ülal peaks ja KOVidele välja pakuks, mida siis kõik saaksid tasuta kasutada.

Ebaselgeks on jäänud, kes ja millal peaks koostama turvaplaani ja kas juhul, kui KOV ise korraldab ürituse, peaks ta tõesti endale ka loa andma? Kas see ei ole liigne bürokraatia? Täpsustamist vajaks ka meditsiinipersonali kaasamine: kes, keda ja millal? Kas ainult spordiüritustel? Kas korraldaja ise otsustab, millal kaasata?

Leiame, et teatud juhtudel tuleks teavitada ka kiirabi, et vajadusel oldaks valmis kaasuma. Samuti oleks vajalik häirekeskuse teavitamine. Teeme ettepaneku need küsimused üle vaadata.

Täpsustamist vajaks üks politsei soovitus: kontrollida enne avaliku ürituse loa andmist, kas avaliku ürituse taotlusel esineb järgmine kriteerium: „ürituse toimumispaika koguneb oluliselt rohkem inimesi kui igapäevaselt, siis tuleks see esitada kooskõlastamiseks PPA-le“. Jääb ebaselgeks, millistest inimeste arvust peaks lähtuma.

Kokkuvõte:

Avaliku ürituse korraldaja peab ise korraldama kõik kohustuslikud menetlustoimingud ja taotlema kooskõlastused ning seda ei pea tegema KOV. Kui KOV võtab selle kohustuse enda kanda, siis on see tema otsustusõigus.

2. Kukkunud isikute abistamine

Teeme SIMle erinevate algatuste valguses ettepaneku tegeleda poliitikakujundamisega nii, nagu hea õigusloome tava seda ette näeb - alustada VTKst, arvestades vähemalt kõiki tänaseks lauale toodud probleeme, tuua selles välja erinevad võimalikud lahendused, mõjud mitmekülgsest läbi analüüsida ja siis minna õigusaktide muutmisele, mitte püüda olemasolevate õigusaktide raames kokkulepete teel KOVe vastutama ja uusi ülesandeid täitma panna.

Leiame, et õigusaktide muudatused on vajalikud sest:

- Häirekeskusel peab olema selge õiguslik alus KOVile operatiivülesande andmiseks - kuna tegemist on kohest reageerimist vajava vältimatu abiga, siis ei piisa SHS sättest, mis lubab abivajadusest teavitada, sest sellist teadet on KOVil õigus 10 päeva menetlusse võtta. SHS § 8 on ka mõiste vältimatu sotsiaalabi (toit, eluase, riietus), aga see ei näe ette kohest füüsilist abistamist;
- Ühtne selgus, millistel juhtudel Häirekeskus suunab abistamise KOVile (Häirekeskus näeb operatiivteenistuste asukohti otse, mis toetab abistaja valikut, KOVidele peab ta eraldi helistama hakkama). Selge peab olema, kellel millised õigused ja kohustused on ja kes mille eest vastutab;
- Ühtne selgus, milliseid isikuandmeid kellele ja kuidas on Häirekeskusel õigus edastada;
- KOVi õiguslik alus minna inimese elukohta, sh vajadusel avada lukustatud uksi või siseneda näiteks akna kaudu, kui see on vajalik;
- Olenevalt juurde tulevate ülesannete ulatusest, vajavad KOVid lisaressurssi ja kindlust, et kui kohapeal asjaolud eeldavad siiski operatiivteenistuste

kaasamist, siis saab neid ka kaasata. Kasuks tuleks ka KOVidele koolitused, mida kukkunud inimese tervises seisundi hindamisel tähele panna;

- KOVidel peaks olema võimalus osta reageerimisvõimekust sisse teenusena, mis tähendab, et ka teenuseosutajal peaks olema õigus saada infot ja siseneda ruumidesse, sest vähemalt väiksematel KOVidel oleks raske abistamisvõimekusega töötajate vahel valveaja jagamisega. Otstarbekas oleks kasutada mõnda teenuseosutajat või üksust, kellel on juba 24/7 kaetus - turvafirma, vabatahtlikud päästjad kuni kokkulepeteni kohalike külaseltsidega vms.

Koduvisastuste tegevuskava realiseerimiseks tuleks nagunii õigusakte muuta, seega võib ütelda, et see ei oleks ministeeriumite jaoks uus töökoormus, vaid ühe teema raames laiemat pildi katmine.

Uue ülesande täitmine võib **tuua KOVile lisaressursside vajaduse:**

- igal juhul, kui teenus sisse osta;
- kui abistajaks on KOV või hallatava asutuse töötajad, siis ka juhul, kui teateid on konkreetsetes KOVis vähe, peab keegi olema 24/7 kättesaadav, st valveaega. See tähendab lisatasu vähemalt 1/10 põhipalgast. Ametnike puhul on seejuures kohustuslik igapäevase ja iganädalase puhkeaja võimaldamine, TLS annab võimaluse olla selle osas paindlikum;
- valdade pindalad on suured, liikumine valla keskusest maapiirkonna kaugematesse kohtadesse võib võtta ca tund aega. Samas valves olevad töötajad võivad elada ka kaugemal. Igal juhul on vaja vaba transpordivahendit;
- raskemat inimest on ka tugevamal abistajal ilma tehnilise abivahendita üksi (politseipatrull on kaks inimest?) raske püsti saada. Vastavad abivahendid on olemas (N: [Mangar Camel Lifting Chair - Complete Care Shop](#)), kuid need on küllaltki kallid, vajavad väljaõpet ja vähese kasutuse korral ei ole KOVil endal neid mõistlik soetada. Samas oleks ka ühest abivahendist vähe kasu, kui KOV pindala on suur ja reageerimise ülesannet jagatakse erinevas piirkonnas olevate töötajate vahel;
- ka tööajal võib KOVil olla raskusi abistamisega, kuna töötajatel on päev täidetud juba planeeritud ülesannetega (sh elanike vastuvõttudega) - reeglina KOVides igaks juhaks valvetöötajaid ei peeta. Seega tähendab sellise ülesande täitmine igal juhul KOVis reaalse korralduse läbimõttlemist.

Omavalitsuste tagasiside

- Harva on tulnud ette olukordi, kus linnavalitsuse sotsiaalosakonda on teavitatud kukkunud inimesest. Saame kukkumisel abi pakkuda siis, kui meil on tööaeg. Töövälisel ajal me aidata ei saa, sest meil puudub ööpäevaringne valve. Valve korraldamine tekitaks lisakulutusi ja arvestades kukkumiste arvu aastas, pole see otstarbekas. Siis on mõistlikum helistada Häirekeskuse telefonil.

Lisaks vajavad kukkunud inimesed enamasti ka tervisekontrolli, sest kukkumine on tekkinud mingi terviseprobleemi tagajärjel (võimalik insult vms) või tekitab

kukkumine inimesele mingi muu terviseprobleemi (hiljutise kogemuse põhjal näiteks luumurd ja inimene vajab arstiabi), mida nt sotsiaaltöötaja välise vaatlusega ei oska hinnata.

- Lähtume puhtalt oma loogikast – meil on olemas Päästeamet.

Ootus, et kohalik omavalitsus tagab ööpäevaringse valmisoleku (valla näitel puhul vajaks abi üks inimene ühel korral aastas) oleks ressursi raiskamine.

- Kukkumine kodus ei tohi jääda teemaks, mille puhul põhjust ei nähta. Tuleb selgelt eristada, kas tegu on juhtumiga, kus voodikeskne inimene on voodilt maha libisenud ja pereliige ei jõua inimest toolile/voodisse tagasi aidata. Aga kukkumisel võib olla muu põhjus (verevarustuse häire, mikroinsult vms) või komplekssem tagajärg (luumurd, sisemine vigastus vm). Viimased olukorrad ei ole sotsiaaltöötaja väljaõppe ega töövahenditega hinnatavad.
- Ebamõistlik on soovitus, et kui 112 tuleb teade kukkunud isikust, siis veendub Häirekeskuse päästekorraldaja, kas lähim abistaja on KOV esindaja või riiklik operatiivressurss. Leiame, et 112 peaks ikkagi veenduma, kui tõsine on olukord, sest kui inimene kukub oma kodus või talvel libedaga, need kukkumised on üldjuhul ikkagi üsna tõsised ja seega peab 112 ikkagi kohe vajadusel sekkuma ja inimese juurde liikuma, et vältida surmajuhtumeid.
Ei ole mõeldav ega mõistlik, et sotsiaaltöötaja liigub inimese juurde ja siis seal olles hindab olukorda ja kutsub ikkagi 112.
- Segaseks jääb, kuidas hindaks Häirekeskus, kas lähim abistaja on KOV esindaja või riiklik operatiivressurss. PÄA, kiirabi, PPA jt tegutsevad regionaalsel põhimõttel ja töötavad 24/7. KOVid tegutsevad tavatööajal ja oma haldusterritooriumil. Praktiline koostöö PÄA ja kiirabiga on näidanud, et nende erinevate tööpõhimõtete arvestamine võib tekitada arusaamatusi (suunatud teave abi vajava inimese kohta tuleb töövälisel ajal või puudutab teise KOV territooriumil elavat inimest).
- Statistika alusel on mitmete KOVide puhul tegu harvade üksikjuhtumitega. Seega on äärmiselt ressursikulukas luua iga KOV tasandil selliste juhtumite tarvis 24/7 reageerimise üksus(ed), milles on nii reageerivad inimesed kui töövahendid (tõstevahend, auto, tööriided jne).
- Eeldades, et KOVid hakkavad tegelema häirekeskusest edasi suunatud teadetele reageerimisega, võib eeldada, et KOVid hakkavad kandideerima samadele töötajatele, kes täna juba töötavad kiirabi või päästeameti süsteemis.
- Nt on linn loonud heaolumeistrite töökohad eesmärgiga piloteerida, kas koduturvalisuse teemal nõustamine ja toe pakkumine aitab inimestel kauem oma kodus elada. Heaolumeistrite üks roll on kukkunud inimesi abistada ja selleks saavad nad tööpäeviti tööajal selliseid kõnesid. Aga palju suurem fookus on kodus nõustamisel (milliseid abivahendeid saab kodus kasutada, kust neid osta-rentida, kuidas kodus mööblit paigutada ohutuks kodus liikumiseks jne).
- Rõhutada tuleb ka seda, et KOVid saavad inimesi suunata teenustele valdavalt vaid tavatööajal. KOV ei saa inimest viia haiglasse analoogselt

kiirabiga, sh on KOV sotsiaaltöötaja inimest psühhiaatriakliinikusse saates olukorras, kus teda ei nähta eriteadmistega isikuna, vaid lihtsalt inimese saatjana.

Leiame, et KOV saab hetkel tegeleda võimaluste piires ennetusega. Selleks nõustavad KOVid oma eakaid kliente pidevalt turvalisema liikumise teemal, soovitatakse kodu kohandamist (lävepakkude ja takistavate vaipade eemaldamist) ja abivahendeid (käepidemed ruumidesse, liikumisabivahendid tasakaalu kindlustamiseks jne). Korduvate kukkumiste vältimiseks peaks KOV saama info, kes ja kus kukkus ning mis on esialgne hinnang põhjusele.

- Leiame, et tegemist ei ole üksikküsimusega: küsimus a la kas on tegemist KOVi või mõne riikliku institutsiooni vastutusega. Pigem on küsimus taaskord selles, et millist abi Eesti riigis avalik sektor suudab inimestele tagada ja kust selleks vahendid leitakse. PPA ja Päästeamet on operatiivorganitena aastate jooksul jõudnud nii suurde ressursipuudusesse, et nad ei suuda täiemahuliselt piirkondades siseturvalisust tagada. Samuti on tervishoid jõudnud sellisesse olukorda, kus ressursi napib.

Seega tuleks poliitilisel tasandil läbi arutada, mis tasandil hakatakse elanikonnale vajalikke avalikke operatiivteenuseid pakkuma ja kust selleks vahendeid leitakse. Ilmselge on, et ka KOVide jaoks tähendab operatiivüksuste väljaarendamine ja riigi operatiivorganitega paralleelne ülalpidamine väga suuri lisakulusid, mida ei ole võimalik KOVide eelarvest leida.

- Retooriliseks jääb ilmselt küsimus, et mida teha siis, kui inimene, kes KOVi arvates ei ole enam võimeline üksi kodus hakkama saama leiab, et tema püsti tõstmine on teenus, mida tal maksumaksjana on õigus piiramatult tarbida ning riigil kohustus pakkuda päästeametnike, politsei või KOV ametnike kaudu. Teovõimelise isiku puhul ei ole ühelgi kolmest eelmainitud institutsioonist ühtegi hooba millega seda „teenuse tarbimist“ lõpetada. Nt näitab statistika, et KOVis on aasta jooksul kümme kukkumist, kuid tegemist on ühe isikuga, kes leiab, et kõik on korras ja keeldub täiendavast abist.

Tõusetuvad teoreetilised küsimused, et milline peab olema arstlik diagnoos, toimetuleku hinnang või kukkumiste statistika näitajad, et oleks mingigi alus inimene sisuliselt tema enda käest päästa, samas teadvustades, et selliseid tööriistu meil täna ei ole.

See küsimus kerkib ka muude sotsiaalsete probleemide puhul. NT mis on korteriühistu ja ka KOV võimalused prügikogujate tegutsemist ja selle tagajärgi kontrollida?

Kokkuvõte:

- 1) KOVid peavad tegelema ennetusega ehk ressurss tuleb suunata sinna, et järgnevat kukkumist ära hoida. Selleks on KOVil vaja infot operatiivteenistustelt kus, kellega, miks, millal midagi juhtus.
- 2) KOVid ei loo endale kukkumistel abistamiseks operatiivüksust. Kui aga keskvalitsus soovib, et oleks moodustatud riigis veel üks operatiivüksus KOVide sotsiaalkiirabi näol, siis tuleb selleks muuta õigusakte ja tagada piisav rahastus.

Seisukohad koondas 29.04. 2025 toimunud ELVL siseturvalisuse töörühma koosoleku ja omavalitsustelt saadud sisendi põhjal

Maiis Kaljula
ELVL nõunik

Maiis.kaljula@elvl.ee